

GYÖNGYÖSI ILDIKÓ

FANTÁZIA ÉS VALÓSÁG

HOVÁ TÚNT A SZEREPJÁTÉK GYERMEKEINK ÉLETÉBŐL?

A SZEREPJÁTÉK FONTOSSÁGA, HATÁSA AZ ÓVODÁS
GYERMEK SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSÉRE

Szent Margit Római Katolikus Óvoda
Veszprém

2007.

BEVEZETŐ

Hosszú ideje óvodában dolgozó óvodapedagógus vagyok. Az idők folyamán volt lehetőségem megfigyelni az óvodás gyermek játékát. Mondhatom, hogy ebben a korban személyiségének kialakulását és fejlesztését elsősorban a játék irányítja.

Egyrészt azért választottam ezt a hozzám is közel álló témát, mert rengeteg cikk, tanulmány foglalkozik e gyermeki tevékenységgel. Egyesek a játék témáját, tartalmát vizsgálják, mások fejlődéslelektani szerepét elemzik, hiszen mint diagnosztikai és terápiás eszköz kezd előtérbe kerülni.

Másrészt az óvodai oktató-nevelő munkának legfontosabb területe a játék. Ha az óvónő nem tudja beleélni magát a játékba, akkor a gyermeket sem tudja igazán megtanítani játszani, a gyerekek között sem alakul ki elmélyült játék. A megértés, együttérzés az óvónőnél nemcsak érzelmi alapon jön létre, hanem szükségesek a gyerekekről és a játékról szerzett ismeretek is. A kisgyermeknél még nagyon töredékes a verbális kommunikáció, és ezt sok esetben a játék helyettesíti. A gyermek egész személyiségét, elfojtott indulatait is megismerhetjük a játékon keresztül.

Az a világ, amely körülvesz bennünket és amelyben élünk, olyan hihetetlen tempóban változik, fejlődik, hogy ennek hatásai nem hagyják érintetlenül a gyermek játékát, fejlődését sem. Ehhez alkalmazkodni kell. Csak megfelelően felkészült és megfelelő szemlélettel rendelkező pedagógus képes erre. A szemléletváltást pedig abban látom, hogy felgyorsult világunk ellenére sem hagyjuk a gyermek életéből kiszorítani a játékot, hanem egyéni érési ütemüket figyelembe véve alakítjuk játékokat, hogy eljussanak a játékfejlődés optimális fokára. Ezért szükségesnek tartom, hogy az óvónők minél alaposabban megismerjék a játék feltételeit, irányítási módszereit, személyiségformáló hatását.

„A szerepjáték fontossága, hatása az óvodás gyermek személyiségfejlődésére” című téma feldolgozása és a csoportban végzett megfigyeléseim elemzése elvezethet bennünket ahhoz, hogy reális képet kapjunk a játékról és arról, hogy milyen helyet foglal el az oktató-nevelő munka folyamatában. Mielőtt azonban ez megtörténne, szükséges a témához kapcsolódó alapfogalmakat meghatározni, sajátosságait összefoglalni.

1. ELMÉLETI ÁTTEKINTÉS

1.1 A JÁTÉKFEJLŐDÉS ÚTJA

A gyermek nem csak óvodáskorban játszik. Már a csecsemőnél észrevesszük, hogy felfigyel hangokra. Ujjait szétnyitja, összecukja, kedveli az ellentétes moz-

gásokat. Ebben a korban a játék egyben a kapcsolatteremtés eszköze is. A világgal, tárgyakkal való ismerkedés öröme vezeti el a gyermeket a játékfejlődés nagyon fontos állomásához: a manipulációhoz. A kétéves kor már a gyakorló játék kezdete. A manipulációból lép át az óvodáskori gyakorló játékba, majd később a szerepjátékba.

1.2 A JÁTÉK ÉRTELMEZÉSE, SAJÁTOSÁGAI

A játék fogalmának meghatározása hosszú időn keresztül nehéz feladatnak bizonyult a kutatók számára. Több játékelméletet ismerhettünk meg, de ezek elég egyoldalúak voltak. Társadalmi hatástól független ösztönös tevékenységnek tartották. Új korszakot és felfogást az elmúlt negyven év óvodapedagógiája jelentett, miszerint a játék *„a gyermek olyan értelmes, önkéntes és szabadon választott konkrét gyakorlati tevékenysége, amelyben a személyiségnek a környezethez való viszonya sajátos formában tükröződik”*¹. Ez az átfogó, széleskörű meghatározás, mely tartalmazza a játék sajátosságait, napjainkban még mindig elfogadott.

1.3 A JÁTÉK FAJTÁI ÉS EZEN BELÜL A SZEREPJÁTÉK

Az óvodapedagógia a játékot az eddig elért kutatások alapján, a bennük uralkodó tevékenység tartalma szerint osztja fel: gyakorló, szerep-, konstruáló és szabályjátékra.

A szerepjáték a legösszetettebb és az óvodáskorra legjellemzőbb játékfajta. Céloom az volt, hogy korcsoportonként megfigyeljem, összehasonlítsam ennek kialakulását, fejlődését, és kiemeljem személyiségformáló hatását. Dolgozatom végén jegyzőkönyvben rögzítettem és elemeztem két szerepjátékot, amellyel leggyakrabban találkoztam munkám során.

Vizsgálódásaim szempontjai a következők voltak:

- a) témaválasztás
- b) a tartalom fejlődése
- c) a játékra fordított idő
- d) a játékban kialakult közösségi kapcsolatok

2. A LÉLEK TÜKRE: A SZEREPJÁTÉK

2.1 A JÁTÉK SZEREPE A GYERMEK ÉLETÉBEN

A játék az óvodai élet színtere, a gyermek alapvető tevékenysége. Személyiségének fejlesztését, elsősorban a játékos tevékenységen keresztül végezzük. Erre a legsokoldalúbb lehetőséget a szerepjáték biztosítja. *„A szakirodalom szerepjátéknak azt a játéktevékenységet nevezi, amelyben a gyermek a felnőttek szerepét, tevékenységét és a felnőttek közötti viszonylatokat, sajátos játékkörülmények között: általánosított formában, képzelete segítségével és a felnőttek által használt tárgyak helyettesítésére szolgáló játékeszközökkel újraalkotja.”*²

Amikor a mindennapi élet nyomasztóan vagy megterhelően hat a gyermekre, akkor felgyülemlett, feldolgozatlan érzelmei előbb vagy utóbb regresszív vagy agresszív viselkedésben nyilvánulnak meg. Fokozott mértékben szüksége lesz a szerepjátékra, melyben lehetősége nyílik belső világának kivetítésére. Így válik a szerepjáték a lélek tükrévé.

A szerepjáték témájától és tartalmától függően más és más. A témaválasztás függ: a gyermek életkorától, életkörülményeitől, a valóságról szerzett benyomások számától és mélységétől.

A gyermek sajátos módján valósítja meg az őt körülvevő világ jelenségeit. A valóság egyes mozzanatait a gyermek vágyai által átalakítja. Ezen mozzanatokból formált játéksituáció képezi a játék tartalmát, mely megmutatja, hogy a különféle eseményekből, szerepekből mi ragadja meg a gyermeket, mit képes megmintázni. A játék témáját a benne tükröződő valóságmozzanatok adják. A gyermek olyan eseményeket és személyeket ábrázol játékában, melyek erős érzelmi hatást gyakorolnak rá, olyan történések elevenednek meg, melyeknek ő is tevékeny résztvevője. A játék témája, tartalma utal arra, hogy a gyermek milyen helyet foglal el a felnőttek és a társak világában, hogyan éli meg saját helyzetét, kapcsolatait. Megtudhatjuk, ki az, akit szeret, kitől, mitől fél, mit hiányol, milyen sérelmei vannak.

A játékban megnyilvánuló érzelmi konfliktusok hátterében többnyire a családi élet eseményeit találhatjuk. Komoly emocionális terhelést jelenthet a gyermek számára például a szülők válása, valamely családtag halála, vagy kistestvér születése. Ezen élmények nyílt, vagy burkolt formában feltűnhetnek a játék témájában, és a játék módját is befolyásolhatják. Megtudhatjuk például, hogy mely szülővel azonosul a gyermek, kinek ad igazat, stb. A kínzó feszültséget okozó élmények kijátszása, újraélése, a képzelet segítségével való átdolgozása hozzájárulhat a probléma spontán rendeződéséhez.

A szerepjátéknak igen sok fajtáját különböztetjük meg: tematikus játékok, építő játékok, konstrukciós játékok, mesedramatizálás, bábozás, sőt ide tartoznak az utánzó, fantázia-, fikciós, szimbólum-, szabad-, projekciós, alkotó játékok is.

2.2 A SZEREPJÁTÉK KIALAKULÁSA

Létrejöhet a gyakorló játékból, amikor a szerepnek egy mozzanatát ismételteti a gyermek. Általában az óvónő feladata, hogy ezt szerepjátékká fejlessze.

Például, amikor egy kislány a babáját fésüli, úgy tűnik, hogy csak a funkciót gyakorolja, pedig ez már egy meghatározott szerephez, az anyuka szerepéhez kapcsolódik. Ha látjuk, hogy már a gyermek unja a funkciógyakorlást, bonyolultabb cselekvési formákra, újabb ismeretekre emlékeztetjük: „Te vagy ennek a kisgyerekeknek az anyukája? Meg kellene mosni a haját és akkor szép tiszta lesz. Van sampon meg hajszáritó.”

Viszont ügyelni kell arra, hogy ne befolyásoljuk a gyereket a játékban, érzelmeinek, vágyainak megfelelően játsszon. Ehhez figyelniünk kell a játék mélyebb tartalmára is.

A babakonyhában két 4 éves kislány edényeket rakosgat, egyikből a másikba golyókat önt át. Ez a funkciógyakorlás már nem jelent számukra örömet. Valószínű, hogy az anyuka szerepével való azonosulás, amely az otthon légkörét idézi fel, jelenti a játék örömét. Többféle ötlettel segíthetjük a gyerekeket: „Ebédet főztök? Mi lesz a finom ebéd? Meghívjátok a fiúkat vendégségbe? Kinek a születésnapját ünnepelitek meg?”

Esetleg játékeszközökre is felhívhatjuk a figyelmet: „Ott vannak az evőeszközök a fiókban, a tányérok meg a polcon. Ha gondoljátok, meg is teríthettek! Kötöttem nektek egy szép csokrot az ünnepi asztalra. Valamilyen ajándékot is vehetnétek a boltban, biztosan fog neki örülni az ünnepelt.”

Ez a játék az otthon, a szokások jobb megismerésére ösztönzi a gyerekeket. Fejleszti gondolkodásukat, beszédkészségüket, esztétikai érzéküket és emellett közösségformáló szerepe is van.

A szerepjáték kialakulhat konstrukciós játékból. Először maga a konstruálás, mint tevékenység érdekli a gyerekeket, később már játszani kezdenek a „jól sikerült játékszerrel” különböző ismeretek felidézésével, előzetes élményeikre támaszkodva.

Erre nagyon jó példát láttam óvodánk kiscsoportjában:

Bálint (4 éves) Lego építő elemeket rak egymásba, és egy kis idő múlva boldogan kiált fel: „Olyan, mint egy hajó, mondjuk, hogy ezen utazunk!” Peti: „És kikötünk egy lakatlan szigeten.”

Ezzel elindul egy közös szerepjáték. A konstruálás örömét, amely a kreativitás feszültségét vezette le, egy újabb ismeret alkalmazásának öröme követte.

Fontos, hogy megőrizzük a konstrukciókat, melyek által a gyerekek munkájának megbecsülése fejeződik ki. Ezzel növeljük önbizalmukat, de ugyanakkor a többi gyerek előtti becsületüket is. Lehet, hogy a konstrukciókat a gyerekek másnap, harmadnap is elkérik játékukhoz és újabb szerepjátékokat kezdeményeznek velük. Ha a játékokat, „építményeket” megőrizzük, elősegíthetjük a konstrukciós játék egyre gazdagabb szerepjátékká fejlődését, a közösségi nevelés és az egyéni bánásmód állandó szem előtt tartásával.

Végül kialakulhat a szerepjáték közvetlenül, amikor a gyermeknek megmutatjuk a játékszerkeket, megkönnyítve számára a szerepjáték elkezdését. Esetleg engedjük, hogy valamelyik játszócsoporthoz csatlakozzék: „Nézd csak, milyen sok edény van itt a babakonyhában! Zsuzsi és Kati már főzőcskéznek is.” Vagy: „Itt vannak az építőköcskák, biztosan szép nagy várat lehet belőlük építeni!”

Vigyáznunk kell, hogy ne erőltessük a gyerekre a játékot, engedjük meg neki, hogy egyedül kezdjen el játszani, vagy valamelyik játszócsoporthoz csatlakozzék. Azoknak a gyerekeknek, akik nagyon ingerszegény környezetből jönnek, megmutathatjuk, hogy melyik játékszerrel hogyan lehet játszani, de ez sose legyen kényszerítő hatású.

Piaget óta egészen biztosan tudjuk, hogy az óvodáskorban, a szerepjátékon belül uralkodó játékfajta a szimbolikus játék. A játészó gyermek szimbolikus eszközökkel (jelképes megjelenítésekkel) dolgozik, hiszen a szimbólumhasználat általános jellemzője a gyermeknek.

A szimbolikus kifejezéshez két fél szükséges: a megjelenítő és a megértő. Sajnos mára a felnőttek nagy része mintha elfelejtette volna a gyermeki szimbólumképzés megértését (ezzel gátat szabva a szerepjáték kialakulásának, fejlődésének).

2.3 A SZEREPJÁTÉK FEJLŐDÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÁSA KORCSOPORTOK SZERINT

„Bizonyos témák végigkísérik az óvodáskort, de a játék tartalmában is és formájában is változik.”³³ „A kicsiknél a cselekvés, a nagyobbaknál a tárgy, a legnagyobbaknál a szerep hordozza a témát”³⁴ (Mérei – V. Binét, 1981 127.o.)

A hároméveseknél több a szimbolikus cselekvés, a valódi életből ragadnak ki egy-egy mozzanatot. Eleinte egyedül játszanak a legszívesebben, később már egymás mellett, majd egymással laza kapcsolatban. A nagyobbak megkívánják, hogy játékuiban valóságos tárgyak szerepeljenek, több mozzanatot használnak fel környezetükből, sok szerepváltással. Egyes játékokat több napon keresztül képesek folytatni. A szerepjáték magasabb foka, több gyerek együttesen szervezett játéka jellemző.

Csak ezeknek a megfigyeléseknek, tapasztalatoknak birtokában tudja az óvónő az egyes gyerekek fejlettségét felmérni és magatartásával továbbfejleszteni.

A gyermek, miután megismeri a felnőttek tevékenységének egyes mozzanatait, képzeletével megteremti azokat a szituációkat, amelyekben ezeket végigviheti. A felnőttek feladata, hogy a játékhelyzetekhez időt, helyet és nyugodt, derűs légkört biztosítsanak. Ezek egyben a szerepjáték nélkülözhetetlen feltételei is. Vegyük sorra, mit is jelentenek, és mennyiben befolyásolják, determinálják a játék kialakulását, a gyermek személyiségének fejlődését.

2.4 A SZEREPJÁTÉK FELTÉTELEI

A szerepjáték irányításának sajátossága az, hogy közvetett. Ez azt jelenti, hogy az óvónőnek mindenekelőtt azokat a feltételeket kell megteremtenie, amelyek hatással vannak a játékra, és ezen keresztül a gyermekek személyiségfejlődésére.

ÉLMÉNY

A gyermek élettevékenységére, megismerő tevékenységére egyaránt az érzelmi vezéreltség jellemző. Arra kell törekedni, hogy az ismeret és tapasztalatszerzés pozitív érzelmeket váltsanak ki. Ekkor foglalkoztatja a gyermeket és játszásra is csak ekkor késztet. A téma és a tartalom megválasztása nagymértékben a valóságról szerzett benyomásoktól és a gyermek fejlettségi szintjétől függ. A játéktevékenységekhez szükséges élmények forrása lehet a természeti és társadalmi környezet, valamint a gazdag óvodai élet.

A természeti és társadalmi környezet hatásai közé tartoznak a családi élet eseményei, a családtagok munkája, egymáshoz való viszonya, a gyermek környezetében levő felnőttek tevékenységei. Ezen kívül a nagyobb rendezvények, ünnepek, foglalkozások. Gyakran játszanak orvosost, boltost, postást, sőt az sem ritka – katolikus óvoda lévén – hogy egy-egy keresztelő, szentmise fontosabb, érdekesebb mozzanatait elevenítik fel, vagy egy temetést, ha egy állat elpusztul a családban.

Nagyon nagy szerepük van az óvodán belüli hatásoknak is. A gazdag óvodai élet rendkívül változatosá teheti a gyerekek játékát. A mese és az elbeszélés sokféleképpen tükröződhet a játékban. Eljátszhatják valamely mesehős szerepét, esetleg azt, amely érzelmileg közel áll hozzájuk. A mesemondó szerepét is szívesen vállalják. Azokat a részleteket, amelyekre nem emlékeznek pontosan, saját fantáziájukkal, képzeletük segítségével egészítik ki. Előfordul, hogy eszközt készítenek a meséhez, és annak segítségével játsszák el (pl. a Barna mackó kuckója c. meséhez házikót készítenek, és oda költöznek be a kis erdei állatok).

A meséhez hasonlóan a bábnak is igen nagy a hatása. Célszerű a bábozás után a gyerekek kezébe adni az eszközöket, mert a legtöbb bábjelenet újbóli eljátszásra ösztönzi őket. Itt említeném meg, hogy a bábnak óriási személyiségfejlesztő szerepe van. A legtöbb gyerek ennek segítségével tud kibontakozni, feloldódni. A bábozás levezeti a belső feszültséget, fejleszti a beszédkészséget, az emlékezetet, a mozgáskészséget.

A különböző foglalkozások eszközeinek, tartalmának szintén lehet játékra ösztönző szerepe. Egy környezetismeret foglalkozás keretében a közlekedési eszközökről is lehet szó. A gyerekek játszhatnak vonatost, taxist, buszos játékot, esetleg az ehhez kapcsolódó személyek viselkedését, tevékenységét is utánozhatják (kalauz, mozdonyvezető, rendőr, stb.).

Katolikus óvodapedagógusként bátran mondhatom, hogy az erkölcsi nevelés szempontjából is nagy jelentősége van a keresztény ünnepek, események újbóli

átélésének, feldolgozásának (pl. betlehemes játék, Szent Erzsébet legendájának felelevenítése, Noé bárkájának elkészítése, stb.).

IDŐ

Az óvodai nevelés programja szabályozza a korcsoportok játékidéjét. Ezek a gyülekezés ideje, a foglalkozás utáni idő és a délután. A kicsiknél fontos az összefüggő játékidő biztosítása, hiszen több játékba is belekezdenek, amíg egy tartósabban leköti figyelmüket. A középső és nagycsoportosoknál célszerű arra törekedni, hogy minél kevesebb legyen a várakozási idő az egyes napirendi pontok között. Az elmélyült játék a szabadban is hosszabb, megszakítás nélküli tartózkodást igényel. Számolni kell azzal, hogy a gyerekek jól összeszoktak. Kialakultak a játszócsoportok, és a szerepek elosztásához, a játékeszközök előteremtéséhez időre van szükség.

Játék a jelenben: út a jövőbe és a múltba. A játék ugyan a jelenben gyökerezik, de gyakran fordul a múlt megoldatlan gondjai felé, és lehetőséget kínál a gyermeknek, hogy segítségével akár közvetlenül a jelen gondjaival is megbirkózzék. Ám éppen ilyen gyakran megesik, hogy a jövő felé fordul, hiszen a játék a legfontosabb eszköz ahhoz is, hogy a gyermek felkészüljön a jövőre és azokra a feladatokra, amelyek a jövőben várnak rá. Amikor például egy kislány babázik, egyrészt a jövőre anyaságra készül fel, ugyanakkor jobban boldogul pillanatnyi érzelmi feszültségeivel is. Ha épp kistestvére féltékeny, mert úgy érzi, anyja túl sokat foglalkozik vele, a babázás lehetővé teszi számára, hogy ezeket az ambivalens érzelmeket kifejezze, és megbirkózzon velük. Ellenséges érzéseit a babával való rossz bánásmóddal élheti ki, szimbolikusan büntetve ezzel testvérét. Majd, hogy ellensége indulatait jóvátegye, odaadóan gondoskodhat a babáról, ahogyan anyjától látja: ezzel megszabadulhat a büntudattól, és anyjával is azonosulhat. De éppen így azonosulhat akár a babával is, megszerezve annak a törődésnek a pótlékát, amivel édesanyja a kistestvérét halmozza el.

HELY

A gyermekek szabad mozgása, a játék térbeni kibontakozása és az egymás mellett játszó csoportok számára meg kell teremteni a megfelelő helyet. Ez lehet az óvoda udvara és a csoportszoba. A mozgásos játékokra leginkább az óvoda udvarán nyílik lehetőség.

Napjainkban a csoportszobák helykihasználását igyekeznek galériával megoldani. A kiscsoportban fontos az állandó és ideiglenes játéksarkok kialakítása, ahol a játékszerek könnyen áttekinthetők és felkeltik a kicsik érdeklődését. Középső és nagycsoportban – ezen kívül – vegyük figyelembe az asztali és konstrukciós játékok helyigényét is. A gyerekek csak ekkor lesznek képesek elmélyült játékokra. A hely kihasználásához tartozik, hogy a nyitott polcokon a játékszereket és eszközöket logikus rendben helyezzük el.

JÁTÉKSZER

A játékszer részben motiváló eszköz a gyermek játékához, részben tárgya magának a játéknak. Célszerű, ha olyan játékeszközök veszik körül a gyermeket, amelyek ezt a motiváló, fejlesztő hatást kiváltják, a gyermek aktivitását segítik. Külső formájukban legyenek esztétikusak, higiénikusak és veszélytelenek. Jó minőségű, tartós anyagból készüljenek. Nem véletlen, hogy az elmúlt 10 év óta a fából készült termékeket helyezik előtérbe.

A kicsik érzelmileg erősen kötődnek a játékszerekhez. Játékuk tárgyhoz kötött, ezért ezt az igényt mennyiségileg is ki kell elégíteni. A középső és nagy csoportban változatosabb, többféle játékszerre van szükség. A gazdag, tartalmas játék kialakulása érdekében a meglévő játékkészletet olyan eszközökkel érdemes kiegészíteni, amelyek módot adnak a gyermekeknek a környezetből vett élmények valóságghú felelevenítésére.

NYUGODT LÉGKÖR

A játékot végül, de nem utolsó sorban befolyásolják azok a körülmények, amelyek között a gyermekek élnek. A barátságos és biztonságos légkör megteremtéséhez nagy segítséget nyújt a napirend, amely az óvoda életét okosan, tervszerűen szabályozza. Ezenkívül a családnak is nagy szerepe van, bár jól tudjuk, hogy összetétele és funkciója más, mint az óvodáé. A gyermek fejlődéséhez szükséges feltételeket csak e kettő összhangja tudja biztosítani.

Nem véletlen foglalkoztam a szerepjáték feltételeivel, hiszen szükségesnek tartom a játék kialakulása és folyamatos fejlődése érdekében a megfelelő feltételek megteremtését, ezen keresztül pedig az óvodás gyermek személyiségének formálását.

2.5 SZABADJÁTÉK, VAGY JÁTÉKOS KÉPESSÉGFEJLESZTÉS?

A katolikus óvodában, ahol dolgozom, békés, családias, nyugodt légkörben telnek a hétköznapok. Nincs büntetés a csoportban, békés szóval, humorral mindent meg tudunk beszélni. A konfliktushelyzeteket értő figyelemmel, meggyőzéssel tudjuk kezelni. Úgy gondolom, azért békés, nyugodt a csoport, mert minden gyermek megvalósíthatja elképzelését, „kijátszhatja”, amit érzelmei, indulatai diktálnak.

Vallom, hogy a 3–7 éves korosztály életkori sajátossága a tevékenykedés, a játék. Teljes mértékben a szabadjáték híve vagyok, magam is szívesen kezdeményezek játékot, illetve állok be a gyerekek közé, ha hívnak. Abban a csoportban, ahol az óvónő–gyermek viszony kölcsönös bizalmon alapul, ahol a felnőtt megengedő, támogató, biztonságot adó, ott ez teljesen természetes. Ugyanakkor egyetértek azzal a véleménnyel, hogy a teljesen csak a játékot, a játszást engedélyező koncepció egyedüli létezése megint olyan veszélyes lehet, mint amilyen

egyoldalúsággal már éppen eleget hadakoztunk. A szabadjáték emberformáló, gazdagító hatásával sokan tisztában vagyunk. Sok óvodában adottak a játék feltételei, más zavar bennünket, pedagógusokat, szülőket.

Egyrészt: az iskolába való átmenettel járó iskolai elvárások. Sajnos mindinkább tapasztaljuk, hogy egyre több iskola felvételizteti a gyermeket. Sok szülő nem tartja megfelelőnek azt az óvodát, ahol „csak” játszik a gyerek, vagy játékosan tanul. Elvárják, hogy a hatévesek kötelező foglalkozás keretében tanuljanak. Sokan azt az óvónőt fogadják el jobban, aki feladatlapot töltet ki, vitet haza, hiszen így látványos, hogy a gyerek tanult valamit az óvodában. Még mindig sokan hiszik, hogy a nagycsoportos kor a gyermek életében az a kor, amikor az iskolára való előkészítés történik. Óriási felelősségünk van a szülők tájékoztatásában, nevelésében. Szülői értekezleteken, különböző fórumokon megtaláljuk a hozzájuk vezető utat és elmondjuk, hogy az óvoda a teljes személyiségfejlesztéssel, az óvodába lépés pillanatától neveli, fejleszti a gyermekeket, mégpedig a játékos ismeretszerzésen keresztül.

Másrészt: azt is tapasztalom, hogy az önként, szabadon játszó gyerekek is igénylik a játékos feladatokat. Egy hatéves gyerek esetében, ha iskolaérett, természetes módon jelentkezik a tanulás vágya, hiszen többek között ezért iskolaérett. Magától kezd betűket írni, másolni, és olyan könyveket részesít előnyben, amelyekben tevékenykedhet. Ez már nem teljesen játék, hanem munka, és biztos, hogy nem haszontalan. De ne zárjuk ki az óvónő és a gyermek közösen szervezett játékát! Gondoljuk meg, hogy milyen öröm a gyereknek az óvónénivel való közös játék, az izgalmas együttgondolkodás. Biztosan van helyes egyensúly a szabad játék és a játékos képességfejlesztés között. Főleg, ha azt is figyelembe vesszük, hogy nem minden óvodában alkalmazhatnak logopédust és fejlesztőpedagógust. A gyengébb képességű gyerekek felzárkóztatását, fejlesztését ekkor az óvónőnek kell vállalnia.

Sokfélék vagyunk mi, emberek, és minden gyerek más és más. Ha kölcsönösen figyelünk egymásra, biztos, hogy megérezzük, a másiknak most mi a jó, mit szeretne, mivel tehetném derűsebbé, okosabbá, jobbá.

2.6 TERÁPIA ÉS ÖNGYÓGYÍTÁS

Napjainkban egyre jobban hangsúlyozzák a játék diagnosztikai szerepét. A játékdiagnosztika és -terápia alapvető felismerése, hogy a gyermek bizonyos helyzetben (amikor csendben figyeli őt egy felnőtt, akivel jó a kapcsolata) újra meg újra megismétli, eljuttassa a nehezen feldolgozható élményeit, és mindazt, ami foglalkoztatja. A kicsi gyermek, még ha tudná is, mit érez, akkor sem mondáná el. Hiszen a legegyszerűbb dolgokon kívül a vágyait nem képes megfogalmazni, mivel ahhoz elvont fogalmi gondolkodás szükséges, és az a képesség, hogy saját lelkiállapotát, problémáit felismerje. A játékban azonban lehetősége van mindezt megeleveníteni: emlékeket, félelmeket, élményeket, melyek lelki

sérülést okoztak, illetve környezetéhez, és környezete tagjainak egymáshoz való viszonyát.

A gyermek játékanak gyakran öngyógyító szerepe is van, például amikor a gyermek úgy bánik a babáival, valódi vagy játék állataival, ahogyan azt ő is elvárná szüleitől, pótolva azt, amit érzése szerint ők elmulasztottak. A játékos élményfeldolgozás többnyire szimbolikus formában történik, a gyermek számára is nehezen érthetően, mert a játék olyan belső folyamatokat tükröz, melyek eredete a gyermek tudattalanjában van eltemetve. Ezért is fordulhat elő, hogy a felnőtt nem érti, esetleg károsnak érzi a gyermek játékát, mert nem tudja, milyen célt szolgál, hogyan fog végződni. Ha a felnőtt beavatkozik a gyermek játékába csak azért, mert nagyon elmélyülten játszik, azzal akadályozhatja a gyermeket abban, hogy megkeresse és végül megtalálja a számára megfelelő megoldást.

2.7 MILYEN LEHETŐSÉGET NYÚJT A JÁTÉK AZ ÉRÉS FOLYAMATAINAK TÁMOGATÁSÁRA?

Az érés üteme mindenkinél más és más. Úgy gondolom, éppen a gyerek által kezdeményezett, önálló képzeletének, saját fejlődési ütemének megfelelő, dinamikus alakított játék, különösen a szerepjáték igen alkalmas a gyerek élménygondolkodásának fejlesztésére, a majdani ismeretszerzésre történő testi és szellemi megfelelés elősegítésére.

A játék közbeni spontán ismeretszerzés, a felfedezés, az önálló alkotás szinte korlátlan lehetőséget ad a gyermek gondolkodásának fejlesztéséhez. A játék – a mozgás, az érzelem révén is – hatással van a gyerek gondolkodásának, értelmi képességének kibontakozására. Fejlődik az észlelés, megbízhatóbbá válik a megfigyelés, tartósabbá az önkéntelen és a szándékos figyelem, az emlékezetbe vésés képessége. A „mintha-helyzet” megteremtése, a helyzetekbe beleélés az érzelmeket és ezen keresztül az értelmet gazdagítja. A „mondjuk, hogy”-ok létrehozása, átélése, a játékesemények szüntelen formálása mozgásban tartja a gyerek képzeletét.

Akkor lesz a játék valóban értékes, ha a gyermek emlékek, érzelmek, kívánságok révén új mozzanattal gazdagítja, ha értékesíti benne tapasztalatait. Ezeket pedig új helyzetekben találékonyan, képzeletgazdagon dolgozza fel. Tanulja a hasonlóságok és különbségek észrevételét, az összefüggések felismerését. S mint-hogy saját fejlődési, érési tempójának megfelelően ragadja meg az egymást követő eseményeket, ezek mint saját élmények intellektuális örömet jelentenek. Az öröm pedig továbblandíti az embert, újabb indítékot adva a cselekvéshez.

A játéklehetőségek mérlegelése, a problémák, a konfliktusok oldása hozzájárul a problémamegoldó gondolkodás fejlődéséhez. A játék közben adódó nehézségek leküzdése, magának a problémának a felismerése, a megoldás keresése, a próbálkozások kibontakoztatják a gyermek intellektuális (problémamegoldó) tevékenységét. A kíváncsiság, a szellemi aktivitás fokozódik. A játék hevében meg-

indul az ötletáramlás. Szokatlan elgondolások megvitatására kerül sor, amely fejleszti a problémaérzékenységet.

A gyerek felfedező kedve, a játék közben döntésre váró helyzetek sokszor gyors váltással járó gondolkodást igényelnek. Fejlődik a helyzetfelismerés, az eredetiség, az ötletek sokféle variálásának képessége. Ez a kreatív gondolkodást erősíti. A játékokban nyomon követhetjük, hogyan építi be, próbálja ki a gyerek új tapasztalatait.

A játékot kiváltó, azt kísérő érzelmek és ötletek fokozzák közlési vágyát. A társakkal való beszélgetés, a gyerek beszédkedvének növekedése, a gondolatok kifejezésének igénye fejleszti a beszédet, a kommunikációs készséget, gazdagítja az aktív szókincset. A gyerek által feltett kérdések, a továbbkérdezésre bátorító felnőtt válaszok érelik az alkotó gondolkodást.

Még nem szóltam a játék hallatlanul gazdag közösségfejlesztő lehetőségeiről, amelyek a gyerek kapcsolatalakító készségét bontakoztatják ki. *„Az iskolai életben való sikeres részvétel nagymértékben múlik azon, hogy a gyerek óvodás korában milyen intenzitással, milyen szinten, a társas magatartás milyen fejlettségével vesz részt a szerepjátékban”*⁵ – írja Bakonyiné Vince Ágnes *Az iskolára előkészítés nevelési tényezői* című cikkében.

Ha pedig a játék ilyen értékes értelem- és közösségfejlesztő nevelési eszköz, akkor semmiképpen nem szabad háttérbe szorítani, hanem nagyon tudatosan fel kell használni – ha szükséges, az elmaradott gyerekekkel olykor együtt játszva – az iskolaérettség közelítése érdekében is.

Húszéves óvodai gyakorlatom alatt a játékkal kapcsolatban is sok közvetlen tapasztalatot gyűjtöttem. Ezek alapján a legtöbb és a legnagyobb problémát a helyes irányítás megtalálása jelentette. Az értelmes rend, fegyelem, szabályok, szokások kialakítása és a gyerekek alkotó tevékenységének elősegítése közötti egyensúly megteremtése volt a legnehezebb.

A játék az óvodás korú gyermek alapvető tevékenysége. A szerepjáték a legjellemzőbb, nevelési szempontból leggazdagabb lehetőséget nyújtó játékfajta. A szerepjáték befolyással van az óvodáskor összes játékfajtájára, lényegében keretei között zajlik le a többi játék is.

Ha az óvónő gyerekekhez való viszonya, beleélő képessége, türelme, problémaérzékenysége, átlátóképessége megfelelő, rendelkezik a szükséges ismeretekkel a játék természetére, és ennek megfelelő irányításra vonatkozóan, meg tudja teremteni a szükséges nyugodt légkört a játékhoz. Ezt segítik az értelmes, jól átgondolt szokások, szabályok, amelyek a sajátos játékszokásokkal kiegészülve, együttesen érvényesek a játékban is. A szerepjáték gyakorlatából hozok néhány példát az irányításra, az előbbieken leírt óvónői ismérvek szerint.

Egy kislány nagy fagyöngyökből gyöngysort fűz. Az óvónő örül, megdicséri, a nyakába köti. A kislány egyik kezét átbújtatja rajta, s úgy sétál. Az óvónő megigazítja, visszateszi a nyakába: „A gyöngyöt így hordják a kislányok” – mondja. A kislány: „Ez nem gyöngy, hanem postástáska”.

A gyerekek egymás mögé rakják a székeket, s odahordják a tányérokat, evőeszközöket. Az óvónő figyelmeztet a szabályra. A gyerekek válasza: „Ez étkezőkocsi”. (Az óvónő – ezúttal helyesen – nem volt következetes, engedte az étkezőkocsizást. Csak olyan szokásokat, szabályokat állítsunk, amelyek nem akadályozzák a gyerekek alkotó fantáziájának kibontakozását!) Ebben a két esetben a gyerekek szerencsére „megvédték” játékuikat. De ez nem mindig így történik. A gyerekek építőelemekből hidat építenek. Egy piros, kettéhajtott kartont, amit máskor háztetőnek használtak, rátették a híd tetejére. Óvónő: „Zolikám, háztetőt a hídra?” A gyerek levette, pedig ki tudja, milyen elképzelés kapcsolódott volna hozzá.

A játék természetének ismerete, a „mintha-helyzetek” megértése elősegíti a megfelelő légkör kialakulását, lehetővé teszi az eszközök alkotó használatát, az élmények feldolgozását.

3. ÖSSZEGZÉS

A nevelés folyamatában a játék eszköz, amely fejleszti a gyermek mozgását, segíti az új mozgásformák kialakulását. Hozzájárul a manipulatív készségek, a kézügyesség pontosabbá válásához. Hatással van értelmi képességeinek fejlődésére. Pontosodik az érzékszervek működése és ennek hatására az észlelés. A játéktevékenység közben felmerülő problémák megoldása hozzájárul a gondolkodás fejlesztéséhez. A játékot kísérő érzelmek a közlés vágyát váltják ki. Fokozódik a gyerekek beszédkedve, a gondolatok kifejezése elősegíti beszéd-készségük fejlődését. Lehetőség nyílik a helyes magatartás gyakorlására – egyes játéksituációkban –, elfogadhatóvá válnak az erkölcsi követelmények. A közösségi élet alakulását a játék pozitívan segítheti elő.

Megfigyeléseim, vizsgálódásaim alátámasztják azt az állításomat, miszerint a játék döntően befolyásolja a gyermek személyiségének kialakulását. Mondhatom azt is, hogy a játék nevelő hatását figyelembe véve szükséges a játék irányítása.

Gyorsuló világunkban sokasodnak a feladatok és egyre kevesebb az idő. A gazdasági helyzet változása (családfenntartás, munkahely megtartása) mindinkább arra kényszeríti a szülőket, hogy már három éves kor előtt vegyék igénybe a gyermekintézmények szolgáltatásait (játszóházak, bölcsődék, stb.). Ennek következtében kevés az idő a gyermekkel való foglalkozásra. Kezdtől fogva szüksége lenne pedig a közös együttlétekre, beszélgetésekre, véleménycserékre, a közös játékokra, amelyben a szülő terelgeti, irányítja a helyes magatartás- és viselkedésformák felé gyermekét. Az a gyermek, aki nem tanul meg beszélni, nem játszik és nem mozog eleget, később megmutatkozik lemaradása. Fejlődése eltér az átlagostól, ezért gondot jelent a családnak és környezetének.

A szülőkkel való találkozás során az óvodában kötelességünk és feladatunk, hogy felhívjuk figyelmüket a gyermekükkel kapcsolatos célokra, arra, hogy megtanítsuk őket játszani, ezen keresztül gondolkodni. Ezáltal a valóságban lévő összefüggések fölfedezésére tesszük alkalmassá őket, és ez biztosítja a későbbiekben a tanulás sikerességét is.

Mivel az óvodáskor fő tevékenységi formája a játék, vizsgálatok és elemzések tették nyilvánvalóvá, hogy az általános érettség és a játékérettség szoros összefüggést mutat.⁶

E tény támpontot ad az óvónőnek a gyermek érettségének megítéléséhez, de az első osztályba lépő kisiskolás megismeréséhez és oktatásához is segítséget nyújt. A szabad és kötött játékok nagyon alkalmasak a gyermek megfigyelésére, másrészt ezekkel a játékokkal, illetve a tanulás folyamatába beépített játékos elemekkel jól fejleszthetők a feladatvállalási és feladattartási képességek.

A játék érték, az ismeretszerzés eszköze, a személyiségfejlődés lényeges eleme, melynek módszertani jelentősége van a családi kapcsolatok harmonizálásában, a családok széthullásának megelőzésében, az egészséges egyéni és társas, valamint a társadalmi fejlődés segítésében.

Ma nem könnyű az óvodák helyzete. Ugyanúgy, ahogyan a többi oktatási intézmény, több „tűz”, egymásnak ellentmondó erő, törekvés gyújtópontjába kerültek. Felfigyelhetünk arra a furcsa kettősségre, amely napjaink gyermeknevelését jellemzi. Az egyik oldalról különlegesen sérülékenynek, érzékenynek tartjuk a gyerekeket, akiknek az a jó, ha minél később mennek iskolába, akiket lehetőleg óvni kell minden nehézségtől, kellemetlenségtől. Ugyanakkor a mai gyerekek már egészen kicsi koruktól sok olyan dolgot csinálnak, ami meghaladja túróképeségüket (pl. idegennyelv-tanulás, képességfejlesztő játszoházak, stb.).

Emellett még szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy a „verseny” napjaink kulcsszava lett.

Itt utalnék vissza a dolgozat címében feltett kérdésre, mely szerint: „Hova tűnt a szerepjáték gyermekeink életéből?” A válasz egyszerű. Versenyeznek a nevelési intézmények a gyermekekért. Néhol azért, mert fogynak a gyerekek, máshol egyszerűen azért, hogy „elérjenek valamit”. Versenyeznek a szülők abban, hogy ki tud többet megadni gyerekének. Versenyeznek a családok abban is, hány különóra jár a gyerek, milyen képességei vannak fejlesztés alatt.

Mai felgyorsult világunkban tehát nem csoda, ha a játékra nem jut idő, vagy csak kevés. A szülők, a körülöttünk lévő világ, mint említettem siettetni akarják a gyermek képességeinek alakulását, fejlődését, figyelmen kívül hagyva a gyermekkor varázsát, a játék fontosságát, személyiségformáló erejét. Mai világunkban az értékek felcserélődtek. Mindenki mást és mást tart fontosnak, értékesnek. Ez már tükröződik a mai generáció értékrendjén is. Csak egy egyszerű példát hozva: nem a manipulatív játékok kerülnek előtérbe, ahol a gyermek saját értelmi képességeit, képességét felhasználva alkot valami újat, hanem a számítógép, a

tévé, a video, ahol készen kapja az ismereteket, kérdéseire a választ, problémáira a megoldást.

Sajnos a szülőnek is sokkal kényelmesebb ez, hiszen nem kell kíváncsi természetű gyermekének kérdéseire válaszolni. Amíg a gyermek a tévé, vagy a számítógép előtt ül, a szülő eleget tehet otthoni, vagy éppen munkahelyi kötelezettségeinek.

A katolikus óvoda, majd az iskola arra van rendelve, hogy a személy teljes kiformalódásán munkálkodjék. Nevelésünk azt jelenti, hogy a ránk bízottat Isten tervei szerint formáljuk, tiszteletben tartva egyéniségét, személye egyediségét. A lányokból családanyákat, a fiúkból édesapákat kell nevelni, mert rajtuk keresztül lehet megújítani a világot, és erre a legmegfelelőbb forma a játék.

4. MELLÉKLET

Két szerepjáték jegyzőkönyvszerű ismertetése és elemzése

BOLTOS JÁTÉK

Szereplők: V. Andrea, H. Péter, R. Zsófia

Életkor: 5 év (középső csoport)

Módszer: egyéni megfigyelés

Időtartam: 15 perc

Gyakoriság: 4-5 alkalom

Eszköz: a szerepjátékhoz szükséges játékszerek

Andi és Peti, amikor megérkeztek az óvodába, boltot rendeztek be. Elővették az árukat, az óvónő segítségével az asztalt, amelyet pultnak használtak és a pénztárgépet. Andi lett a pénztáros, Peti az eladó. Közben megérkezett Zsófi, az első vevő.

Zsófi: „Jó napot kívánok! Kérek két csokit, egy kiló kenyeret és egy liter tejet.” Peti elővett két lapos kockát (csokit), egy lisztgyurmából készült kenyeret, egy műanyag flakont és feltette az asztalra, majd becsomagolta.

Peti: „Tessék fizetni!”

Zsófi odament a kasszához és odaadta a papírból készült pénzt. Peti hirtelen belenyúlt a kasszába, mert ő is vissza szeretett volna adni a vásárlónak. Andi viszont sivító hangon rákiabált.

Andi: „Itt csak én vagyok a pénztáros, másnak nem szabad hozzányúlni a pénzhez!”

Az óvónő közbelépésére Peti belátja, hogy Andinak volt igaza és megegyeznek, hogy műszakváltáskor ő lesz a pénztáros.

ELEMZÉS:

Ezt a játékot akkor kezdték el játszani, miután a csoport környezetismeret foglalkozás keretében ellátogatott a boltba. Megismerkedtek az eladók, a pénztáros munkájával. Látták, hogy viselkednek a vásárlók. Néhány udvariassági szokást is elsajátítottak (pl. köszönés, a vevővel való bánásmód is finomabb beszédhangot követel).

A JÁTÉK KIALAKULÁSA:

Andi és Peti már néhány nappal ezelőtt is boltos játékot játszottak. Akkor még nem állt ennyi eszköz rendelkezésükre. Később nagyobb kedvet kaptak a játékhoz, mert birtokukba vehették a dobozból készült pénztárgépet. Ezért kezdtek el mindjárt boltost játszani, amikor beléptek a csoportszobába.

A JÁTÉK FŐ MOZZANATAI:

A bolt berendezése, a vásárló kiszolgálása, a konfliktushelyzet kialakulása, majd megoldása.

A cselekvési logikát nem az életben adott sorrend szabja meg, hanem a gyermeki képzelet. Csak a játék során fordulhat elő, hogy berendezik a boltot és utána ők maguk lesznek az eladók, pénztárosok, stb.

A cselekvések száma kibővül és nem korlátozódik csak a kiszolgálás tevékenységére. Már becsomagolják az árukat, sőt a pénztárnál lehet fizetni is. Eközben esztétikai és erkölcsi, udvariassági szokásokat sajátítanak el. Mivel a gyermekek még a játék előtt nevezik meg egymás szerepeit, így a szerepek szabják meg és irányítják viselkedésüket. A játék végén a cselekvési logika megsértését a szereplők elítélik és nem csak a valóságos életre hivatkoznak, hanem a szabályok betartására hívják fel egymás figyelmét.

KERESZTELŐ

Szereplők: B. Katalin, K. Tímea, F. Károly, K. Zsolt

Életkor: 6 év (nagy csoport)

Módszer: egyéni megfigyelés

Időtartam: 15 perc

Gyakoriság: 3-4 alkalom

Eszköz: A szerepjátékhoz szükséges játékszerek (építőkockák, kisasztal, baba, babakocsi, stb.)

Karcsi és Zsolti a szőnyegen már reggel óta építkezett. Olyan magas volt már az építmény, hogy az asztaltól széket húztak oda, és arról folytatták az épület befejezését. Kíváncsian szemléltem, vajon mi lesz belőle. Ekkor Karcsi – nagy meglepetésemre – egy keresztet rajzolt, ollóval körbevágta, és az „épület” tetejére illesztette. Kati és Timi, akik éppen ott sétáltatták babáikat, hangosan megjegyezték:

Kati: „Nézd, egy templom!”

Timi: „Menjünk be, és kereszteljük meg a babákat!”

Kati: „Jó, de hol a pap bácsi?”

Zsolti, aki a háttérben még az utolsó „simításokat” végezte a templom körül, felkiáltott:

Zsolti: „Itt vagyok!” – és gyorsan egy fehér lepedőt kerített elő, magára terítette, majd egy imakönyvet vett le a polcról.

Timi: „A babáinkat szeretnénk megkeresztelni.”

Zsolti: „Jó, tessék helyet foglalni. Mi lesz a nevük?”

Kati és Timi egymásra néztek.

Kati: „Az enyémnek Julcsi.”

Tími: „Az enyémnek Panni.”

Zsolti, aki időközben egy kis kancsót is szerzett a babakonyhából, méltóság-teljesen kinyitotta az imakönyvet, keresztet vetett és elkezdte mondani a „Mi atyánk ...” kezdetű imát. Az ima végeztével, mintha vizet öntött volna a kancsóból, egy kis kendővel megtörölte a babák fejét.

Kati: „Köszönjük szépen!”

Zsolti: „Gyertek el máskor is! Holnap is lesz mise!”

ELEMZÉS:

A játék előzménye, hogy csoportunkban Katinak kistestvére született. Nemrégiben volt a keresztelője. Jó közösség lévén, sokan ott voltunk a keresztelőn. A gyerekeknek lehetőségük volt megfigyelni az ünnepség részleteit, a kereszteléshez szükséges eszközöket, a pap viselkedését, tevékenységét. Jellemző, hogy csak azt a mozzanatot ragadták meg, dolgozták fel játékukban, amelyik a legérdekesebb volt számukra.

A JÁTÉK KIALAKULÁSA, SZEMÉLYISÉGFORMÁLÓ HATÁSA:

A csoportban a keresztelő után szinte minden nap játszották ezt a játékot. Mindig más kezdeményezte a templomépítést. Ezen a napon, amikor a megfigyelést végeztem, Karcsi és Zsolti ragadták magukhoz az alkalmat. A templom felépítésével kezdődött, majd a szükséges játékeszközöket „beszerezve” ügyesen hívták oda Katit és Tímeát, akik az anyuka szerepét vállalva sétáltatták babáikat.

A gyerekek a való életből ellesett mozzanatokot utánozták. Megfigyelhettünk néhány udvariassági, erkölcsi szokást, magatartási formát (pl. az anyukák fogadása, keresztény magatartási formára utaló jelek: a pap viselkedése, keresztvetés, imádkozás, tájékoztatás arról, hogy mikor kezdődik a mise, ez mind finomabb beszédstílust kíván). Jól kivehetők a szabályok: a paphoz hozzátartozik a fehér ruha, a kereszt, a kereszteléshez a kancsó, a kendő, melyet a gyerekek szimbolikusán használtak.

BIBLIOGRÁFIA

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, SEMIC Interprint Nyomda és Kiadó, Budapest, 1996

BAKONYINÉ VINCE ÁGNES: *Az iskolára előkészítés nevelési tényezői*, in *Óvodai Nevelés*, 1977/2

B. MÉHES VERA: *Az óvónő és az óvodai játék*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1982

DR. KOVÁCS GYÖRGY: *Óvodapedagógia*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1978

MÉREI FERENC – V. BINET ÁGNES: *Gyermeklélektan*, Gondolat, Budapest, 1981

JEGYZETEK

1. DR. KOVÁCS GYÖRGY: *Óvodapedagógia*, 105. o.
2. U.o. 117. o.
3. B. MÉHES VERA: *Az óvónő és az óvodai játék*, 92. o.
4. MÉREI FERENC – V. BINET ÁGNES: *Gyermeklélektan*, 127. o.
5. BAKONYINÉ VINCE ÁGNES: *Az iskolára előkészítés nevelési tényezői*
6. B. MÉHES VERA: *Az óvónő és az óvodai játék*

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	1
1. ELMÉLETI ÁTTEKINTÉS	1
1.1 A játékfejlődés útja	1
1.2 A játék értelmezése, sajátosságai	2
1.3 A játék fajtái és ezen belül a szerepjáték	2
2. A LÉLEK TÜKRE: A SZEREJÁTÉK	3
2.1 A játék szerepe a gyermek életében	3
2.2 A szerepjáték kialakulása	4
2.3 A szerepjáték fejlődése, összehasonlítása korcsoportok szerint.....	5
2.4 A szerepjáték feltételei	6
2.5 Szabadjáték, vagy játékos képességfejlesztés?	8
2.6 Terápia és öngyógyítás	9
2.7 Milyen lehetőséget nyújt a játék az érés folyamatainak megtámogatására?	10
3. ÖSSZEGZÉS	12
4. MELLÉKLET	15
BIBLIOGRÁFIA	18
JEGYZETEK	18